11

PRZESTRZENNE ZRÓŻNICOWANIE BUDŻETÓW WOJEWÓDZTW

(Mariusz Trojak)

11.1. WPROWADZENIE

Celem jedenastego jest omówienie zróżnicowania podstawowych kategorii dochodów i wydatków na poziomie wojewódzkim. Analiza ta stanowi uzupełnienie rozważań zawartych w opracowaniu pod redakcją Mariusza Trojaka i Tomasza Tokarskiego *Statystyczna analiza przestrzennego zróżnicowania ekonomicznego i społecznego Polski* (Kraków, 2013).

Przeanalizowano okres obejmujący lata 2002–2011. W pierwszej części rozdziału dokonano przeglądu ważniejszych instytucjonalnych uwarunkowań budżetów województw. Kolejne podrozdziały to analiza przestrzenna podstawowych dochodów województw (udział w dochodach z PIT i CIT, subwencje, dotacje) oraz najważniejszych kategorii wydatków. Punktem odniesienia analizy porównawczej były średnie wartości poszczególnych zmiennych, przy czym za rok bazowy przyjęto 2009.

Rozdział kończy podsumowanie, w którym zawarto najistotniejsze wnioski płynące z dokonanych w rozdziale analiz.

11.2. INSTYTUCJONALNE UWARUNKOWANIA DOCHODÓW I WYDATKÓW WOJEWÓDZTW W POLSCE

Województwa stanowią największą jednostkę podziału administracyjnego w Polsce. Ustawa z 5 czerwca 1998. Intencją ustawodawcy było stworzenie podstaw do realizowania celów strategicznych obszarów w większej skali niż gmina czy powiat, oraz prowadzenie działań komplementarnych w stosunku do administracji rządowej szczebla wojewódzkiego. Z tego względu celem nadrzędnym województw jest określenie strategii rozwoju i sterowanie polityką stymulującą ten rozwój. Cele zapisane w planach strategicznych województw wiążą się głównie ze stymulowaniem rozwoju gospodarczego regionu, podnoszeniem konkurencyjności i innowacyjności regionów, wspieraniem działań kulturowych i społecznych, kształtowaniem ładu przestrzennego i społecznego, rozbudową infrastruktury drogowej, kulturowej i społecznej, wspieraniem nauki i jej

współpracy z gospodarką. Trzeba również zwrócić uwagę na pewne cele o charakterze ogólnopolskim, realizowanie na płaszczyźnie regionalnej. Jest to przede wszystkim podejmowanie działań zmierzających do wyrównywania tempa rozwoju regionalnego i minimalizowania negatywnych skutków wynikających z dużych dysproporcjach w poziomie rozwoju ekonomiczno-społecznego. Władze samorządów wojewódzkich mają się skupiać na racjonalnym gromadzeniu i wydatkowaniu środków, aby jak najbardziej efektywnie te cele realizować. Bez wdawania się w dyskusję na temat zasadności i ewentualnych sprzeczności w większości strategii regionalnych w Polsce zostanie przeprowadzona analiza zróżnicowania dochodów i wydatków budżetów wojewódzkich w celu oceny ich skuteczności w stymulowaniu rozwoju regionów.

Funkcjonujący obecnie system instytucjonalny został ukształtowany w wyniku wielu aktów prawnych, które można podzielić na dwie główne grupy:

1) Akty prawne o charakterze ustrojowym, które sankcjonują istnienie trójszczeblowego podziału samorządu terytorialnego Polski.
2) Akty regulujące zasady finansowania poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego.

Tablica 11.1. Zmiany w podziale terytorialnym Polski w latach 1990–2011

Stopień podziału	Liczba jednostek samorządu terytorialnego w poszczególnych latach			
	1990	1999	2002	2011
Województwa	49	16	16	16
Powiaty, w tym:	0	373	380	379
a) miasta na prawach powiatów – powiaty grodzkie	0	65	66	65
b) powiaty ziemskie	0	308	314	314
Gminy, w tym:	2084	2489	2478	2479
a) gminy miejskie		318	307	306
b) gminy wiejskie		1604	1595	1571
c) gminy wiejsko-miejskie		567	576	602

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.stat.gov.pl (dostęp: 17.7.2013).

Pierwszym etapem reformy decentralizacyjnej było powołanie do życia gminy jako wspólnoty samorządowej i określonego terytorium w 1990 roku. Następnie w kwietniu 1997 roku została uchwalona Konstytucja RP, której rozdział siódmy poświęcono samorządowi terytorialnemu; umieszczono tam zapis o obowiązku wykonywania zadań własnych przez samorząd terytorialny z jednoczesnym wskazaniem źródeł ich finansowania, które ustawodawca określił jako dochody własne, subwencję ogólną oraz dotację. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt wprowadzenia do ustawy zasadniczej zapisu o charakterze obligatoryjnym, mówiącym o konieczności wprowadzenia zmian w podziale dochodów publicznych wraz z wprowadzanymi zmianami w zakresie zadań i kompetencji samorządu terytorialnego. Trójszczeblowy podział terytorialny państwa

został wprowadzony od 1 stycznia 1999 roku. Na mocy rozporządzenia wykonawczego do ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy o samorządzie wojewódzkim powołano samorządowe powiaty (308 powiatów ziemskich i 65 grodzkich) oraz 16 województw[1]. Zmiany w podziale terytorialnym Polski przedstawiono w tablicy 11.1.

Drugą grupę regulacji stanową akty regulujące zasady finansowania poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego. Pierwszym aktem prawnym regulującym gospodarkę finansową sektora samorządowego była ustawa o finansach publicznych z 1998 roku[2]. Przepis ten miał funkcjonować do końca 2000 roku, przedłużano go jednak na kolejne trzy lata i efektywnie obowiązywał do końca 2003 roku. Od 2004 roku wprowadzono w życie nową ustawę o dochodach jednostek samorządu terytorialnego[3]. Wprowadzone rozwiązania nowej ustawy wpłynęły na dalszą decentralizację finansów publicznych, a w ślad za tym zwiększył się zakres samodzielności samorządów wojewódzkich i powiatowych. Do najważniejszych zmian należało:

- Wprowadzenie nowych zasad obliczania subwencji ogólnej, którą dla:
  - dla gmin i powiatów podzielono na trzy części: oświatową, równoważącą oraz wyrównawczą,
  - dla województw podzielono na: oświatową, regionalną i wyrównawczą.
- Zmodyfikowanie należnych udziałów poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego w podatkach centralnych, co przedstawiono w tablicy 11.2.

Tablica 11.2. Udziały w PIT i CIT województw, powiatów i gmin w latach 1998–2010

Jednostka samorządu terytorialnego	Rok wprowadzenia regulacji					
	1998		2003		2007	
	PIT	CIT	PIT	CIT	PIT	CIT
Gmina	27,60%	5,00%	39,34%	6,71%	39,34%	6,71%
Powiat	1,00%	0,00%	10,25%	1,40%	10,25%	1,40%
Województwo	1,50%	0,50%	1,60%	14,75%	1,60%	14,00%

Źródło: www.isap.sejm.gov.pl (dostęp: 17.7.2013).

11.3. DOCHODY I WYDATKI

W tablicy 11.3 przestawiono strukturę dochodów województw w latach 2002–2011 z podziałem na podstawowe kategorie dochodów.

[1] *Ustawa o samorządzie powiatowym* z 5 czerwca 1998 roku, Dz.U. 1998 nr 91 poz, 578, *Ustawa o samorządzie wojewódzkim* z 5 czerwca 1998 roku, Dz.U. 1998 nr 91 poz, 576, *Ustawa o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa* z 24 lipca 1998 roku, Dz.U. 1998 nr 96 poz, 603.

[2] *Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999–2000* z 27 listopada 1998 roku. Przedłużana do końca 2003 roku.

[3] *Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego* z 13 listopada 2003 roku (Dz.U. 2003, nr 203, poz. 1966).

Tablica 11.3. Dochody województw w podziale na główne grupy w latach 2002–2011 [%]

Grupa dochodów	Lata										Średnia 2002–2003	Średnia 2004–2011
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011		
Dochody własne	15,66	15,88	59,13	64,91	63,84	68,28	58,53	32,30	40,44	44,29	15,77	53,96
Dotacje ogółem	48,53	51,04	22,37	15,97	14,22	13,07	23,54	53,41	38,71	39,13	49,79	27,55
Subwencja ogólna	35,80	33,08	18,51	19,11	21,94	18,65	17,93	14,28	20,86	16,59	34,44	18,48

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: www.archbip.mf.gov.pl/bip/5249 (dostęp: 17.7.2013).

Z przedstawionych danych w tablicy 11.3 wynikają następujące wnioski:

- Udział dochodów własnych w latach 2004–2011 wzrósł ponadtrzykrotnie w dochodach ogółem, i średnio wynosił blisko 54%.
- Dotacje ogółem, których średni udział w pierwszych dwóch latach wynosił blisko 50% dochodów ogółem, po wejściu w życie zmian w ustawie z 2003 roku o dochodach jednostek samorządu terytorialnego spadł do 28%.
- Poziom subwencji ogółem obniżył się blisko o 50% w stosunku do stanu z lat 2002–2003.
- Przed wejściem w życie ustawy z 2003 roku,blisko 85% dochodów samorządu wojewódzkiego miało charakter strumieniowy, wprowadzone zmiany spowodowały przeniesienie głównego źródła dochodów do grupy dochodów własnych.

W tablicy 11.4 zaprezentowano strukturę wydatków województw w podziale na wydatki majątkowe i bieżące.

Tablica 11.4. Struktura wydatków województw w latach 2002–2010 w podziale na wydatki majątkowe i bieżące

Wydatki	Lata									Średnia
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Majątkowe	29,1	33,3	29,7	33,9	36,3	36,7	36,7	48,7	39,0	35,9
Bieżące	70,9	66,7	70,3	66,1	63,7	63,3	63,3	51,3	61,0	64,1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: www.archbip.mf.gov.pl/bip/5249 (dostęp: 17.7.2013).

Z danych przedstawionych w tablicy 11.4 można wywnioskować, że w badanym okresie następują powolne, acz w miarę stałe zmiany w strukturze wydatków województw. W 2002 roku średni udział wydatków majątkowych stanowił 29,1% wydatków ogółem, podczas gdy w 2010 roku wartość ta wynosiła 39%, przy średniej dla całego okresu równej 35,9%. Takie zjawisko należy uznać za pozytywne, ponieważ większość wydatków województw wiązała się inwestycjami w infrastrukturę województw.

Ostatnią prezentowaną zmienną jest stan zobowiązań jednostek samorządu terytorialnego na koniec roku, wykazany w sprawozdaniach z wykonania budżetu. Województwa i powiaty systematycznie zaciągały zobowiązania na realizacje zawartych

umów. W ramach tych niepokrytych zobowiązań występują trzy główne grupy. Według tytułów dłużnych są to:

- Papiery wartościowe emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego.
- Kredyty i pożyczki (zdecydowanie długoterminowe).
- Zobowiązania wymagalne.

Narastanie salda zobowiązań na koniec kolejnych lat jest zjawiskiem niekorzystnym dla przyszłości budżetów wojewódzkich. Konieczność ich spłaty, jak również obsługa długu pochłaniają dochody własne jednostki. Zakładając, że pożyczone środki mogłyby być przeznaczone na inwestycję w infrastrukturę techniczną, która będzie wykorzystywana przez lokalną ludność i jednostki produkcyjne oraz usługowe za odpłatnością (np. na budowę oczyszczalni ścieków czy wodociągów), inwestycja nie obciążyłaby tak drastycznie budżetu jednostki. Jeżeli jednak będą to inwestycje w strukturę techniczną czy społeczną, wymagające systematycznych nakładów na ich utrzymanie w przyszłości, to środki gromadzone przez jednostkę samorządu terytorialnego, a szczególnie dochody własne, będą bardzo silnie obciążone z tytułu konieczności utrzymania tej niedochodowej infrastruktury.

Zobowiązania pozostające do zapłaty na koniec roku w jednostkach samorządowych w niniejszym opracowaniu będą traktowane jako elementy hamujące dynamikę dalszego ekonomicznego rozwoju.

11.4. ZRÓŻNICOWANIE PODSTAWOWYCH KATEGORII BUDŻETOWYCH W WOJEWÓDZTWACH

11.4.1. Dochody z PIT

W tablicy 11.5. zawarto informacje na temat regionalnego zróżnicowania dochodów województw z tytułu udziału tych jednostek samorządu terytorialnego w podatku od osób fizycznych (PIT), przy czym województwa zostały uszeregowane od największej do najmniejszej wartości analizowanej zmiennej.

Z zaprezentowanych w tablicy 11.6. danych można wysnuć następujące wnioski:

- Zdecydowanie najwyższymi dochodami własnymi z tytułu udziału w PIT charakteryzowało się w badanym okresie województwo mazowieckie (187,5% wartości średniej dla Polski). W województwach: śląskim (128,6%), pomorskim (115,4%), dolnośląskim (114,1%), wielkopolskim (109,3%), łódzkim (101,9%) i małopolskim (101,4%) wartość analizowanej zmiennej była wyższa niż średnia dla całej gospodarki.
- Województwami o najniższych dochodach z PIT na mieszkańca były: podkarpackie (68,3%), lubelskie (71,9%), świętokrzyskie (75%) i podlaskie (78,4%).
- W pozostałych województwach obserwowano przeciętnie dochody z PIT *per capita* w przedziale od 82,3% (warmińsko-mazurskie) do 97,9% (zachodniopomorskie) wartości średniej dla Polski.

Tablica 11.5. Dochody województw z PIT jako procent średniej dla Polski w latach 2002–2011

Województwo	Dochody z PIT *per capita* w cenach stałych z 2009 roku (% średniej dla Polski)										
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Średnia
Mazowieckie	135,8	140,9	152,1	163,7	186,5	224,8	232,7	219,0	210,0	208,9	187,5
Śląskie	94,5	96,8	104,3	116,0	129,0	154,4	162,2	142,3	139,4	147,5	128,6
Pomorskie	80,9	84,2	88,3	99,2	112,8	139,0	148,0	136,3	130,5	134,6	115,4
Dolnośląskie	77,7	82,0	85,4	96,4	111,6	137,2	147,5	136,1	131,5	136,0	114,1
Wielkopolskie	76,3	77,5	85,6	96,1	108,8	130,6	138,8	128,1	122,5	128,4	109,3
Łódzkie	70,8	74,2	79,2	89,0	100,7	121,9	130,3	117,7	114,1	120,8	101,9
Małopolskie	74,2	70,7	75,6	85,7	98,1	119,1	130,9	119,5	116,8	123,1	101,4
Zachodniopomorskie	67,6	70,5	74,6	83,3	96,4	118,4	126,3	115,1	110,4	116,9	97,9
Kujawsko-pomorskie	65,8	66,7	72,3	79,4	91,3	110,0	118,4	106,1	102,0	108,7	92,1
Lubuskie	63,8	65,0	67,6	77,2	89,5	107,8	115,8	102,0	98,5	105,8	89,3
Opolskie	61,0	63,7	67,0	75,2	86,0	102,5	111,3	99,0	97,2	103,7	86,7
Warmińsko-mazurskie	56,6	58,2	62,5	72,1	83,2	101,0	107,7	95,2	90,3	96,1	82,3
Podlaskie	51,0	53,3	59,0	70,5	77,5	94,6	102,9	92,4	87,8	94,7	78,4
Świętokrzyskie	49,3	54,4	60,9	65,2	73,4	87,7	96,3	86,1	85,0	92,1	75,0
Lubelskie	48,2	51,2	55,5	62,1	72,3	86,7	93,1	81,2	80,2	88,1	71,9
Podkarpackie	46,4	48,3	52,8	59,6	69,4	82,1	90,9	77,0	74,3	82,3	68,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.mf.gov.pl (dostęp: 17.7.2013).

W tablicy 11.6. znajdują się grupy kwartylowe województw ze względu na udział tych jednostek samorządu terytorialnego w dochodach z podatku od osób fizycznych.

Z danych zawartych w tablicy 11.6. wynika, że:

- W najniższych grupie kwartylowej świadczącej o najniższych dochodach własnych z PIT *per capita* znalazły się województwa: podkarpackie, lubelskie, świętokrzyskie i podlaskie. Niewielkie zmiany w tej grupie zachodziły jedynie między województwem świętokrzyskim i podlaskim.
- W grupie drugiej znalazły się województwa: warmińsko-mazurskie, opolskie, lubuskie, i kujawsko-pomorskie, a kolejność w grupie przez cały okres analizy nie uległa zmianie.
- W trzeciej grupie znajdowały się zwykle województwa: zachodniopomorskie, małopolskie, łódzkie i wielkopolskie. W 2004 roku w grupie tej znalazło się województwo dolnośląskie, które ustąpiło miejsca województwu wielkopolskiemu w grupie czwartej. W grupie tej również zaobserwowano zmiany pozycji pomiędzy województwem małopolskim i łódzkim.
- Do czwartej grupy kwartylowej z reguły wchodziły województwa: dolnośląskie, pomorskie, śląskie i mazowieckie. Jak już wspomniano, w 2004 roku województwo dolnośląskie spadło do trzeciej grupy kwartylowej, do czwartej zaś awansowało wielkopolskie.

Tablica 11.6. Grupy kwartylowe – udział województw w PIT *per capita* w latach 2002–2011

Grupa kwartylowa	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
pierwsza	podkarpackie lubelskie świętokrzyskie podlaskie	podkarpackie lubelskie podlaskie świętokrzyskie	podkarpackie lubelskie podlaskie świętokrzyskie	podkarpackie lubelskie świętokrzyskie podlaskie	podkarpackie lubelskie świętokrzyskie podlaskie	podkarpackie lubelskie świętokrzyskie podlaskie	podkarpackie lubelskie świętokrzyskie podlaskie	podkarpackie lubelskie świętokrzyskie podlaskie	podkarpackie lubelskie świętokrzyskie podlaskie	podkarpackie lubelskie świętokrzyskie podlaskie
druga	warmińsko-mazurskie opolskie kujawsko-pomorskie lubuskie	warmińsko-mazurskie opolskie lubuskie kujawsko-pomorskie	warmińsko-mazurskie opolskie lubuskie kujawsko-pomorskie	warmińsko-mazurskie opolskie lubuskie kujawsko-pomorskie	warmińsko-mazurskie opolskie lubuskie kujawsko-pomorskie	warmińsko-mazurskie opolskie lubuskie kujawsko-pomorskie	warmińsko-mazurskie opolskie lubuskie kujawsko-pomorskie	warmińsko-mazurskie opolskie lubuskie kujawsko-pomorskie	warmińsko-mazurskie opolskie lubuskie kujawsko-pomorskie	warmińsko-mazurskie opolskie lubuskie kujawsko-pomorskie
trzecia	zachodniopomorskie łódzkie małopolskie wielkopolskie	zachodniopomorskie małopolskie łódzkie wielkopolskie	zachodniopomorskie małopolskie łódzkie dolnośląskie	zachodniopomorskie małopolskie łódzkie wielkopolskie	zachodniopomorskie małopolskie łódzkie wielkopolskie	zachodniopomorskie małopolskie łódzkie wielkopolskie	zachodniopomorskie łódzkie małopolskie wielkopolskie	zachodniopomorskie łódzkie małopolskie wielkopolskie	zachodniopomorskie łódzkie małopolskie wielkopolskie	zachodniopomorskie łódzkie małopolskie wielkopolskie
czwarta	dolnośląskie pomorskie śląskie mazowieckie	dolnośląskie pomorskie śląskie mazowieckie	wielkopolskie pomorskie śląskie mazowieckie	dolnośląskie pomorskie śląskie mazowieckie	dolnośląskie pomorskie śląskie mazowieckie	dolnośląskie pomorskie śląskie mazowieckie	dolnośląskie pomorskie śląskie mazowieckie	dolnośląskie pomorskie śląskie mazowieckie	pomorskie dolnośląskie śląskie mazowieckie	pomorskie dolnośląskie śląskie mazowieckie

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.mf.gov.pl (dostęp: 17.7.2013).

- Grupy kwartylowe były stabilne. Świadczą o tym wysokie wartości współczynnika korelacji Pearsona pomiędzy rangami województw w roku t i $t-1$. W kolejnych latach w całym badanym okresie wynosiły one odpowiednio: 0,997; 0,997; 0,994; 1; 1; 0,997; 1; 0,997; 1.

11.4.2. Dochody z CIT

W tablicy 11.8. zawarto informacje na temat zróżnicowania województw pod względem dochodów z tytułu podatków od osób prawnych (CIT).

Tablica 11.7. Dochody województw z CIT (% średniej dla Polski) w latach 2002–2011

Województwo	Dochody z CIT *per capita* w cenach stałych z 2009 roku (% średniej dla Polski)										
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Średnia
Mazowieckie	8,9	7,4	352,6	344,8	417,8	508,7	444,4	370,3	324,4	329,9	310,9
Dolnośląskie	2,5	2,4	125,9	139,9	183,3	225,9	201,6	166,8	167,3	204,7	142,0
Wielkopolskie	3,7	3,3	145,4	137,0	155,0	189,5	167,5	154,8	155,6	153,3	126,5
Śląskie	3,4	3,5	127,4	104,4	151,6	179,1	159,4	128,9	135,4	143,6	113,7
Pomorskie	2,9	2,7	140,2	132,6	144,7	165,5	148,6	114,3	124,8	146,3	112,3
Świętokrzyskie	1,9	1,8	84,1	149,2	121,4	141,6	128,2	122,0	92,5	89,9	93,3
Kujawsko-pomorskie	2,0	2,1	85,1	84,5	101,7	132,4	121,4	127,5	132,9	125,5	91,5
Lubuskie	2,3	2,0	95,3	77,7	113,8	138,4	148,7	117,1	96,6	105,0	89,7
Opolskie	2,2	2,2	97,5	89,4	97,4	138,2	109,9	85,4	83,0	88,8	79,4
Łódzkie	2,4	2,4	95,9	83,6	96,4	120,5	106,7	97,5	81,9	94,9	78,2
Małopolskie	1,6	1,5	62,7	60,9	77,2	108,4	121,2	112,8	66,8	92,3	70,5
Zachodniopomorskie	1,8	1,9	70,5	72,0	79,6	111,9	92,6	95,4	79,2	86,8	69,2
Podkarpackie	1,7	1,5	72,9	68,9	71,5	93,0	75,1	71,3	64,0	78,7	59,9
Lubelskie	1,7	1,7	67,1	62,1	62,1	90,8	76,8	77,0	61,2	54,4	55,5
Podlaskie	1,6	1,6	60,0	61,4	63,1	88,8	77,5	65,9	55,7	67,7	54,3
Warmińsko-mazurskie	2,0	1,6	71,9	68,0	61,8	82,7	68,5	58,2	61,9	53,9	53,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.mf.gov.pl (dostęp: 17.7.2013).

Z danych zawartych w tablicy 11.7. można wysnuć następujące wnioski:

- Zdecydowanie najwyższe dochody z tytułu udziału województw w CIT na jednego mieszkańca odnotowano w województwie mazowieckim (310,9% średniej wartości dla Polski w całym badanym okresie). Drugie pod względem analizowanej zmiennej było województwo dolnośląskie (142,0%), trzecie zaś – województwo wielkopolskie (126,5%). Województwami, które osiągały dochody z CIT powyżej średniej były również województwa: śląskie (113,7%) i pomorskie (112,3%).

Tablica 11.8. Grupy kwartylowe dochody województw z CIT *per capita* w latach 2002–2011

Grupa kwartylowa	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Pierwsza	świętokrzyskie lubelskie podkarpackie podlaskie	świętokrzyskie podkarpackie warmińsko-mazurskie lubelskie	lubelskie świętokrzyskie podlaskie zachodniopomorskie	świętokrzyskie lubelskie podlaskie warmińsko-mazurskie	warmińsko-mazurskie podlaskie lubelskie podkarpackie	warmińsko-mazurskie lubelskie podlaskie podkarpackie	warmińsko-mazurskie podkarpackie podlaskie lubelskie	warmińsko-mazurskie lubelskie podkarpackie podlaskie	lubelskie podlaskie warmińsko-mazurskie podkarpackie	warmińsko-mazurskie podlaskie lubelskie podkarpackie
Druga	Zachodniopomorskie opolskie warmińsko-mazurskie łódzkie	podlaskie opolskie zachodniopomorskie małopolskie	warmińsko-mazurskie podkarpackie opolskie łódzkie	podkarpackie zachodniopomorskie małopolskie kujawsko-pomorskie	świętokrzyskie zachodniopomorskie kujawsko-pomorskie lubuskie	świętokrzyskie zachodniopomorskie kujawsko-pomorskie łódzkie	zachodniopomorskie kujawsko-pomorskie lubuskie świętokrzyskie	lubuskie zachodniopomorskie kujawsko-pomorskie świętokrzyskie	świętokrzyskie zachodniopomorskie kujawsko-pomorskie lubuskie	zachodniopomorskie lubuskie opolskie świętokrzyskie
Trzecia	lubuskie małopolskie kujawsko-pomorskie dolnośląskie	łódzkie lubuskie dolnośląskie kujawsko-pomorskie	małopolskie kujawsko-pomorskie lubuskie dolnośląskie	łódzkie lubuskie pomorskie śląskie	łódzkie małopolskie opolskie śląskie	lubuskie małopolskie opolskie śląskie	łódzkie opolskie śląskie małopolskie	śląskie małopolskie opolskie łódzkie	opolskie małopolskie śląskie łódzkie	kujawsko-pomorskie małopolskie łódzkie pomorskie
Czwarta	śląskie pomorskie wielkopolskie mazowieckie	śląskie wielkopolskie pomorskie mazowieckie	pomorskie śląskie wielkopolskie mazowieckie	wielkopolskie dolnośląskie opolskie mazowieckie	pomorskie wielkopolskie dolnośląskie mazowieckie	pomorskie wielkopolskie dolnośląskie mazowieckie	pomorskie wielkopolskie dolnośląskie mazowieckie	pomorskie wielkopolskie dolnośląskie mazowieckie	pomorskie wielkopolskie dolnośląskie mazowieckie	śląskie wielkopolskie dolnośląskie mazowieckie

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.mf.gov.pl (dostęp: 17.7.2013).

- Osiem województw osiągnęło dochody z CIT *per capita* niższe niż 80% średniej krajowej. Były to: opolskie (79,4%), łódzkie (78,2%), małopolskie (70,5%), zachodniopomorskie (69,2%), podkarpackie (59,9%), lubelskie (55,5%), podlaskie (54,3%) i warmińsko-mazurskie (53,1%).
- Trzy województwa osiągały dochody własne z tytułu CIT na poziomie od 80% do 100% średniej dla Polski. Były to: świętokrzyskie (93,3%), kujawsko-pomorskie (91,5%) i lubuskie (89,7%).

W tablicy 11.8 przedstawiono grupy kwartylowe ze względu na dochody województw z tytułu udziału w dochodach z CIT *per capita*.

Z tablicy 11.8 wynika, że:

- W pierwszej grupie kwartylowej świadczącej o najniższych wpływach do budżetów województw z tytułu CIT *per capita* znalazły się: lubelskie (10 razy), podlaskie (9), podkarpackie (8), warmińsko-mazurskie (8), świętokrzyskie (4) oraz zachodniopomorskie (1). Najczęściej najniższymi wartościami analizowanej zmiennej charakteryzowało się województwo warmińsko-mazurskie.
- Najczęściej w drugiej grupie kwartylowej występowało województwo zachodniopomorskie (9 razy na 10 lat obserwacji). W grupie tej występowały ponadto województwa: świętokrzyskie (6), kujawsko-pomorskie (6), lubuskie (5), opolskie (4), łódzkie (3), małopolskie (2), podkarpackie (2), warmińsko-mazurskie (2) oraz podlaskie (1).
- W trzeciej grupie kwartylowej obserwowano następujące województwa: małopolskie (8 razy), łódzkie (7), śląskie (6), lubuskie (5), opolskie (5), kujawsko-pomorskie (4), dolnośląskie (3) oraz pomorskie (2 razy).
- Zdecydowanie najbardziej stabilna była czwarta grupa kwartylowa. Województwa mazowieckie i wielkopolskie przez cały dziesięcioletni okres analizy ani raz nie znalazły się poza nią. Województwo pomorskie było się w niej 8 razy, dolnośląskie (7), śląskie (4) oraz jeden raz (w 2005 roku) województwo opolskie.
- Stopień stabilności poszczególnych grup kwartylowych nie był ani wysoki, ani silnie zróżnicowany pomiędzy grupami. Im wyższy jest poziom współczynnika korelacji pomiędzy rangami województw w roku t i $t-1$, tym wyższa jest stabilność danej grupy kwartylowej. Odpowiednie współczynniki korelacji Pearsona dla poszczególnych grup kwartylowych zawarto w tablicy 11.9.

Tablica 11.9. Współczynniki korelacji Pearsona rang województw w grupach kwartylowych ze względu na dochody województw z CIT

Grupa kwartylowa	Współczynnik korelacji Pearsona								
	2002 z 2003	2003 z 2004	2004 z 2005	2005 z 2006	2006 z 2007	2007 z 2008	2008 z 2009	2009 z 2010	2010 z 2011
I	0,34	0,28	0,90	–0,70	0,71	0,93	0,79	–0,64	–0,79
II	0,83	0,35	0,40	0,94	0,99	0,08	0,53	–0,08	–0,26
III	0,85	–0,14	–0,09	0,00	0,99	–0,44	–0,76	–0,83	–0,70
IV	0,80	0,40	0,09	0,86	1,00	1,00	1,00	1,00	0,96

Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowanie najbardziej stabilna okazała się grupa czwarta. Pozostałe charakteryzowały się relatywnie dużą zmiennością. Najmniej stabilna była trzecia grupa kwartylowa, dla której średni wskaźnik korelacji Pearsona wynosił w całym badanym okresie –0,2.

11.4.3. Dochody z dotacji i subwencji

W tablicy 11.10. zestawiono wartości dochodów województw z tytułu subwencji i dotacji. Wartości w tabeli przedstawiają procentową wielkość analizowanej zmiennej *per capita* wyrażoną w wartościach procentowych w cenach stałych z 2009 roku. Okres analizy obejmuje lata 2002–2011.

Z danych zawartych w tablicy 11.10. można wysnuć następujące wnioski:

- Dziewięć województw uzyskiwało dochody z dotacji i subwencji na poziomie wyższym niż średnia dla Polski. Najwyższe średnie wartości analizowanej zmiennej zaobserwowano w województwach lubuskim (147,6%), warmińsko-mazurskim (123,4%) i opolskim (123,3%).
- Zdecydowanie najniższym średnim poziomem analizowanej zmiennej charakteryzowało się województwo mazowieckie (52,4%). Nieco lepszy wskaźnik obserwowano w województwach: śląskim (70,0%), łódzkim (72,0%) i wielkopolskim (76,5%).

Tablica 11.10. Dochody województw *per capita* z subwencji i dotacji w latach 2002–2011

Województwa	Dotacje i subwencje *per capita* w cenach stałych z 2009 roku (% średniej dla Polski)										
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Średnia
Lubuskie	101,1	95,8	86,1	77,0	120,2	142,8	126,3	352,3	192,3	182,0	147,6
Warmińsko-mazurskie	69,8	90,3	76,3	63,9	89,4	133,7	133,3	263,3	156,6	157,5	123,4
Opolskie	61,0	71,0	55,2	57,0	99,1	99,0	125,8	278,3	207,6	168,8	122,3
Zachodniopomorskie	69,7	70,3	58,1	56,9	92,9	107,4	108,1	298,4	186,7	168,9	121,7
Podkarpackie	68,1	78,5	66,5	54,1	102,2	106,8	127,2	219,7	188,5	174,2	118,6
Podlaskie	58,5	64,8	56,3	52,7	97,9	127,8	118,5	260,8	161,2	169,6	116,8
Świętokrzyskie	76,3	83,5	67,0	50,9	75,4	77,8	124,7	275,9	167,4	148,6	114,8
Lubelskie	66,1	88,0	63,8	53,2	96,7	107,4	110,1	204,1	152,9	162,9	110,5
Kujawsko-pomorskie	66,3	69,2	53,7	51,4	79,2	90,4	102,0	200,2	169,8	132,5	101,5
Pomorskie	63,4	73,2	41,7	44,7	70,0	72,4	87,7	220,4	98,7	111,2	88,3
Dolnośląskie	61,1	64,8	43,1	56,0	61,6	75,9	70,9	189,6	93,1	109,6	82,6
Małopolskie	57,0	62,1	42,0	42,3	58,0	61,5	68,7	170,6	121,5	126,6	81,0
Wielkopolskie	65,8	65,5	29,6	27,8	49,2	65,5	54,4	227,9	87,6	92,2	76,5
Łódzkie	43,3	44,3	34,9	28,3	42,2	49,8	64,0	220,5	97,7	94,7	72,0
Śląskie	71,6	76,7	67,5	48,7	60,7	57,5	48,4	118,1	81,8	69,0	70,0
Mazowieckie	47,4	46,4	19,5	19,4	45,9	42,7	48,4	106,2	79,9	68,4	52,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.mf.gov.pl (dostęp: 17.7.2013).

Tablica 11.11. Grupy kwartylowe dochody województw *per capita* z dotacji i subwencji

Grupy kwartylowe	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Pierwsza	łódzkie mazowieckie małopolskie podlaskie	łódzkie mazowieckie małopolskie podlaskie	mazowieckie wielkopolskie łódzkie pomorskie	mazowieckie wielkopolskie łódzkie małopolskie	łódzkie mazowieckie wielkopolskie małopolskie	mazowieckie łódzkie śląskie małopolskie	śląskie mazowieckie wielkopolskie łódzkie	mazowieckie śląskie małopolskie dolnośląskie	mazowieckie śląskie wielkopolskie dolnośląskie	mazowieckie śląskie wielkopolskie łódzkie
Druga	opolskie dolnośląskie pomorskie wielkopolskie	dolnośląskie wielkopolskie kujawsko-pomorskie zachodniopomorskie	małopolskie dolnośląskie kujawsko-pomorskie opolskie	pomorskie śląskie świętokrzyskie kujawsko-pomorskie	śląskie dolnośląskie pomorskie świętokrzyskie	wielkopolskie pomorskie dolnośląskie świętokrzyskie	małopolskie dolnośląskie pomorskie kujawsko-pomorskie	kujawsko-pomorskie lubelskie podkarpackie pomorskie	łódzkie pomorskie małopolskie lubelskie	dolnośląskie pomorskie małopolskie kujawsko-pomorskie
Trzecia	lubelskie kujawsko-pomorskie podkarpackie zachodniopomorskie	opolskie pomorskie śląskie podkarpackie	podlaskie zachodniopomorskie lubelskie podkarpackie	podlaskie lubelskie podkarpackie dolnośląskie	kujawsko-pomorskie warmińsko-mazurskie zachodniopomorskie lubelskie	kujawsko-pomorskie opolskie podkarpackie lubelskie	zachodniopomorskie lubelskie podlaskie świętokrzyskie	łódzkie wielkopolskie podlaskie warmińsko-mazurskie	warmińsko-mazurskie podlaskie świętokrzyskie kujawsko-pomorskie	świętokrzyskie warmińsko-mazurskie lubelskie opolskie
Czwarta	warmińsko-mazurskie śląskie świętokrzyskie lubuskie	świętokrzyskie lubelskie warmińsko-mazurskie lubuskie	świętokrzyskie śląskie warmińsko-mazurskie lubuskie	zachodniopomorskie opolskie warmińsko-mazurskie lubuskie	podlaskie opolskie podkarpackie lubuskie	zachodniopomorskie podlaskie warmińsko-mazurskie lubuskie	opolskie lubuskie podkarpackie warmińsko-mazurskie	świętokrzyskie opolskie zachodniopomorskie lubuskie	zachodniopomorskie podkarpackie lubuskie opolskie	zachodniopomorskie podlaskie podkarpackie lubuskie

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.mf.gov.pl (dostęp: 17.7.2013).

- Wartościami w przedziale od 80% do 100% średniej dla Polski charakteryzowały się województwa: małopolskie (81,0%), dolnośląskie (82,6%) i pomorskie (88,3%).
- Z powyższych danych wynika, że dochody i subwencje są ujemnie skorelowane z dochodami województw z tytułu udziału tych jednostek samorządu terytorialnego w PIT i CIT. Jest to zgodne z zasadami przyznawania dotacji i subwencji, które mają niwelować różnice w dochodach jednostek samorządu terytorialnego i być mechanizmem wzmacniania procesów konwergencji regionalnej.

W tablicy 11.11. przedstawiono grupy kwartylowe zawierające podział województw ze względu na dochody z tytułu dotacji i subwencji.

Z tablicy 11.11 wynika co następuje:

- W pierwszej grupie kwartylowej świadczącej o najniższych wartościach analizowanej zmiennej znalazły się województwa: mazowieckie (10 razy, czyli w każdym roku analizy), łódzkie (8), wielkopolskie (6), małopolskie (6), śląskie (5), podlaskie (2), dolnośląskie (2) i pomorskie (1).
- W drugiej grupie kwartylowej znalazły się województwa: opolskie (7 razy), dolnośląskie (7), kujawsko-pomorskie (6), pomorskie (4), małopolskie (4), wielkopolskie (3), świętokrzyskie (3), śląskie (2), lubelskie (2), łódzkie (1) i podkarpackie (1). W tej grupie dochodziło do częstych zmian pozycji między województwami oraz i do migracji województw pomiędzy grupami kwartylowymi.
- W trzeciej grupie kwartylowej najczęściej było obecne województwo lubelskie (7 razy). W dalszej kolejności obserwowano województwa: podkarpackie (5), podlaskie (5), kujawsko-pomorskie (4), zachodniopomorskie (4), opolskie (4), warmińsko-mazurskie (4), świętokrzyskie (3), pomorskie (1), dolnośląskie (1) i wielkopolskie (1). W tej grupie znalazło się aż 12 województw, co świadczy o jej niewielkiej stabilności.
- W grupie czwartej przez całe dziesięć lat analizy znajdowało się województwo lubuskie. Kolejnymi co do częstotliwości występowania w czwartej grupie kwartylowej były województwa: warmińsko-mazurskie (6), zachodniopomorskie (5), opolskie (5), świętokrzyskie (4), podkarpackie (4), podlaskie (3), śląskie (2) i lubelskie (1).

Tablica 11.12. Współczynniki korelacji Pearsona rang województw w grupach kwartylowych ze względu na dochody z dotacji i subwencji

Grupa kwartylowa	Współczynnik korelacji Pearsona								
	2002 z 2003	2003 z 2004	2004 z 2005	2005 z 2006	2006 z 2007	2007 z 2008	2008 z 2009	2009 z 2010	2010 z 2011
Pierwsza	1	0,294086	0,824259	–0,48276	0,973795	0,18286	–0,71507	0,888635	0,9135
Druga	1	0,438529	0,888218	–0,89106	0,75427	0,678823	–0,64232	–0,85524	0,758947
Trzecia	0,800641	0,418209	0,572351	0,763386	–0,48595	–0,16213	0,478689	–0,5083	–0,14106
Czwarta	0,29192	0,625543	0,44376	0,742006	0,720614	–0,43763	–0,65009	–0,31003	–0,42599

Źródło: opracowanie własne.

Stabilność poszczególnych grup kwartylowych najlepiej opisują współczynniki korelacji Pearsona zawarte w tablicy 11.12. Na jej podstawie można stwierdzić, że najbardziej stabilna był pierwsza grupa kwartylowa (najwyższa średnia wartość współczynnika korelacji). Pod względem stabilności grupy najmniej stabilna okazała się grupa czwarta, o najniższej średniej wartości współczynnika korelacji.

11.4.4. Wydatki bieżące

W tablicy 11.13. zawarto informacje na temat zmienności w czasie wydatków bieżących *per capita* województw w Polsce. Dane w tej tabeli zostały podane w cenach stałych z 2009 roku w ujęciu procentowym w odniesieniu do średniej dla całego kraju.

Tablica 11.13. Wydatki bieżące *per capita* województw w cenach stałych z 2009 roku

Województwa	Wydatki bieżące województw *per capita* w cenach stałych z 2009 roku (% średniej dla Polski)										
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Średnia
Podlaskie	80,7	86,5	93,0	109,7	98,1	107,8	138,5	157,7	170,1	153,2	119,5
Lubelskie	58,2	53,5	60,6	67,7	87,1	103,1	160,1	146,7	185,3	193,8	111,6
Opolskie	61,5	73,9	75,6	116,6	109,5	107,6	126,7	136,4	145,4	157,2	111,0
Zachodniopomorskie	75,6	82,3	79,5	90,5	106,5	112,1	127,5	132,7	146,8	145,9	109,9
Lubuskie	64,6	66,4	69,4	67,2	82,8	95,7	125,4	157,3	180,9	173,0	108,3
Podkarpackie	63,1	72,6	80,9	79,7	97,3	105,0	121,0	142,1	154,2	155,3	107,1
Świętokrzyskie	81,7	77,1	71,3	79,5	78,7	87,7	110,9	123,3	172,8	158,5	104,2
Kujawsko-pomorskie	57,4	54,2	56,5	71,1	86,2	100,7	138,9	134,3	180,8	156,2	103,6
Warmińsko-mazurskie	47,5	49,4	58,7	120,3	100,4	111,1	139,0	148,6	115,2	139,2	103,0
Dolnośląskie	60,3	63,5	69,1	70,4	76,8	91,6	129,2	117,8	141,2	156,4	97,6
Mazowieckie	53,0	56,1	60,9	72,1	86,8	97,7	116,7	118,7	130,6	128,3	92,1
Pomorskie	44,0	46,3	48,3	54,1	60,1	69,5	108,1	112,2	118,6	122,8	78,4
Łódzkie	45,8	45,3	49,9	54,9	63,4	91,5	119,6	89,3	98,5	114,9	77,3
Wielkopolskie	47,2	47,1	49,3	56,9	73,5	73,7	94,4	100,8	110,6	113,2	76,7
Małopolskie	38,4	40,5	45,5	53,2	69,5	78,2	97,4	92,1	86,5	95,8	69,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.mf.gov.pl (dostęp: 17.7.2013).

Na podstawie tych danych można ocenić, że:

- Sześć województw charakteryzowało się średnimi wartościami analizowanej zmiennej poniżej średniej krajowej. Były to; małopolskie (69,7%), wielkopolskie (76,7%), łódzkie (77,3%), pomorskie (78,4%), mazowieckie (92,1%) oraz dolnośląskie (97,6%).
- Najwyższy udział analizowanej zmiennej zaobserwowano w województwach: podlaskim (119,5%), lubelskim (111,6%) i opolskim (111,0%).

Tablica 11.14. Grupy kwartylowe według wydatków bieżących województw *per capita* w cenach stałych z 2009 roku

Grupy kwartylowe	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
I	śląskie łódzkie wielkopolskie małopolskie	śląskie wielkopolskie łódzkie małopolskie	śląskie łódzkie małopolskie wielkopolskie	śląskie łódzkie wielkopolskie małopolskie	łódzkie wielkopolskie śląskie małopolskie	łódzkie małopolskie śląskie świętokrzyskie	małopolskie śląskie łódzkie świętokrzyskie	wielkopolskie śląskie małopolskie łódzkie	śląskie wielkopolskie małopolskie mazowieckie	śląskie małopolskie wielkopolskie łódzkie
II	mazowieckie pomorskie kujawsko-pomorskie dolnośląskie	mazowieckie dolnośląskie kujawsko-pomorskie pomorskie	kujawsko-pomorskie mazowieckie dolnośląskie pomorskie	podkarpackie dolnośląskie podlaskie kujawsko-pomorskie	podlaskie świętokrzyskie podkarpackie kujawsko-pomorskie	wielkopolskie podlaskie podkarpackie pomorskie	pomorskie wielkopolskie lubelskie podkarpackie	podlaskie pomorskie świętokrzyskie zachodniopomorskie	łódzkie pomorskie podlaskie warmińsko-mazurskie	pomorskie mazowieckie zachodniopomorskie opolskie
III	podlaskie warmińsko-mazurskie lubelskie podkarpackie	podlaskie podkarpackie lubelskie warmińsko-mazurskie	podlaskie podkarpackie świętokrzyskie warmińsko-mazurskie	pomorskie świętokrzyskie lubelskie zachodniopomorskie	pomorskie dolnośląskie lubelskie opolskie	kujawsko-pomorskie dolnośląskie lubelskie warmińsko-mazurskie	warmińsko-mazurskie zachodniopomorskie podlaskie opolskie	kujawsko-pomorskie warmińsko-mazurskie lubelskie dolnośląskie	zachodniopomorskie lubelskie opolskie świętokrzyskie	lubelskie kujawsko-pomorskie podlaskie warmińsko-mazurskie
IV	zachodniopomorskie opolskie świętokrzyskie lubuskie	świętokrzyskie zachodniopomorskie opolskie lubuskie	zachodniopomorskie lubelskie lubuskie opolskie	lubuskie opolskie warmińsko-mazurskie mazowieckie	mazowieckie zachodniopomorskie lubuskie warmińsko-mazurskie	opolskie mazowieckie zachodniopomorskie lubuskie	kujawsko-pomorskie mazowieckie lubuskie dolnośląskie	mazowieckie podkarpackie lubuskie opolskie	kujawsko-pomorskie podkarpackie lubuskie dolnośląskie	świętokrzyskie podkarpackie dolnośląskie lubuskie

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.mf.gov.pl (dostęp: 17.7.2013).

- Średnia wartość wydatków bieżących *per capita* wynosiła we wszystkich województwach 87,3 tys. zł, a odchylenie standardowe wynosiło 33,4 tys. zł. Zróżnicowanie tej zmiennej w czasie i przestrzeni nie było zatem zbyt wysokie.

Tablica 11.14. stanowi zestawienie grup kwartylowych województw ze względu na wartości wydatków bieżących województw *per capita* w latach 2002–2011.

Na podstawie danych zawartych w tablicy 11.14 można wysnuć następujące wnioski:

- W pierwszej grupie kwartylowej w ciągu dziesięciu lat znalazło się sześć następujących województw: śląskie (10 razy), małopolskie (10), łódzkie (9), wielkopolskie (8), świętokrzyskie (2) i mazowieckie (1). Ta grupa okazała się bardzo stabilna w czasie.
- Do drugiej grupy kwartylowej zakwalifikowały się województwa: pomorskie (8 razy w całym badanym okresie), mazowieckie (5), kujawsko-pomorskie (5), podlaskie (5), dolnośląskie (4), podkarpackie (4), świętokrzyskie (2), wielkopolskie (2), zachodniopomorskie (2), lubelskie (1), łódzkie (1) oraz warmińsko-mazurskie (1).
- W trzeciej grupie kwartylowej znalazły się województwa: lubelskie (8), warmińsko-mazurskie (7), podlaskie (5), podkarpackie (3), świętokrzyskie (3), zachodniopomorskie (3), dolnośląskie (3), opolskie (3), kujawsko-pomorskie (3) i pomorskie (2).
- Do czwartej grupy kwartylowej w latach 2002–2011 należały następujące województwa: lubuskie (10), opolskie (6), mazowieckie (5), zachodniopomorskie (5), świętokrzyskie (3), dolnośląskie (3), podkarpackie (3), warmińsko-mazurskie (2), kujawsko-pomorskie (2) oraz lubelskie (1).

Warto również zwrócić uwagę na relatywnie dużą niestabilność grup kwartylowych w odniesieniu do wydatków bieżących województw *per capita.* W tablicy 11.15. zaprezentowano wartości współczynnika korelacji Pearsona pomiędzy pozycjami poszczególnych województw w grupach. Z danych zawartych w tej tabeli wynika, że pierwsza grupa jest względnie najbardziej stabilna, o czym świadczy najwyższy średni poziom współczynnika korelacji Pearsona równy 0,48. Najmniej stabilna okazała się czwarta grupa kwartylowa ze współczynnikiem korelacji równym 0,02. Grupy druga i trzecia charakteryzowały się zbliżonym poziomem stabilności (współczynniki korelacji wynosiły odpowiednio 0,38 dla drugiej i 0,32 dla trzeciej grupy).

Tablica 11.15. Współczynniki korelacji Pearsona rang województw w grupach kwartylowych ze względu na wydatki bieżące *per capita*

Grupa kwartylowa	Współczynnik korelacji Pearsona								
	2002 z 2003	2003 z 2004	2004 z 2005	2005 z 2006	2006 z 2007	2007 z 2008	2008 z 2009	2009 z 2010	2010 z 2011
I	0,8	0,4	0,8	0,4	0,88	0,944	–0,16	–0,07559	0,377964
II	0,2	–0,4	0,478091	–0,08817	0,627054	0,182574	0,955019	0,661477	0,84683
III	0,2	0,68313	0,375139	0,499344	0,834625	–0,0767	–0,23009	–0,21381	0,657143
IV	0,4	0,372104	–0,51109	–0,33658	–0,36781	0,385714	0,5766	0,706809	–0,97529

Źródło: opracowanie własne.

11.4.5. Wydatki majątkowe

Ostatnią analizowaną pozycją budżetu województw są wydatki majątkowe *per capita* w cenach stałych z 2009 roku ujęte jako procent średniej wartości tej zmiennej dla Polski. Tablica 11.16 zawiera dane dotyczące zróżnicowania tej zmiennej w latach 2002–2011.

Na ich podstawie można wywnioskować:

- Sześć województw osiągnęło średnie wartości analizowanej zmiennej powyżej przeciętnej dla całego kraju. Najwyższy poziom obserwowano w województwie mazowieckim (153,1%). W dalszej kolejności znajdowały się województwa: lubuskie (120,8%), opolskie (113,1%), dolnośląskie (103,4%), pomorskie (102,6%) oraz zachodniopomorskie (102,2%).
- Dziesięć województw wydatkowało na mieszkańca na cele majątkowe mniej niż wynosiła średnia wartość dla Polski. Najniższe wartości analizowanej zmiennej dotyczyły województw: łódzkiego (81,3%), lubuskiego (84,6%), śląskiego (87,7%), podlaskiego (89,2%) i kujawsko-pomorskiego (89,9%). Wartości w przedziale od 90% do 100% średniej krajowej obserwowano w województwach: małopolskim (90,6%), świętokrzyskim (91,4%), wielkopolskim (95,7%), podkarpackim (95,8%) i warmińsko-mazurskim (98,7%).

Tablica 11.16. Wydatki majątkowe województw *per capita* w cenach stałych z 2009 roku

Województwo	Wydatki majątkowe województw *per capita* w cenach stałych z 2009 roku (% średniej dla Polski)										
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Średnia
Mazowieckie	35,7	36,5	90,3	126,5	201,1	226,7	236,8	237,2	176,6	163,8	153,1
Lubuskie	58,2	54,1	66,3	87,7	116,5	119,1	105,0	304,0	160,3	137,1	120,8
Opolskie	25,7	36,4	42,9	78,2	116,8	126,9	120,2	255,8	180,7	147,2	113,1
Dolnośląskie	37,2	42,0	53,3	77,2	109,7	114,5	106,7	204,1	134,4	155,4	103,4
Pomorskie	42,5	50,2	53,5	78,0	98,4	99,6	111,3	226,6	128,3	137,4	102,6
Zachodnio-pomorskie	34,4	35,7	42,5	66,0	73,2	91,4	104,0	254,1	155,8	164,9	102,2
Warmińsko-mazurskie	39,7	58,3	66,5	60,4	95,1	114,8	103,6	215,8	116,6	116,6	98,7
Podkarpackie	38,1	49,4	54,4	52,1	104,1	86,7	100,6	197,2	142,4	132,9	95,8
Wielkopolskie	46,9	48,5	51,6	70,0	94,3	83,0	91,2	228,7	112,9	129,5	95,7
Świętokrzyskie	35,9	43,2	46,4	38,1	72,8	89,7	99,3	233,0	134,3	121,3	91,4
Małopolskie	44,6	47,1	50,7	64,0	71,3	84,1	100,4	176,7	123,8	143,0	90,6
Kujawsko-pomorskie	42,2	45,4	52,0	66,2	101,0	106,7	95,9	170,1	116,7	102,6	89,9
Podlaskie	43,5	40,8	48,8	52,0	95,4	93,7	85,3	199,2	102,8	130,2	89,2
Śląskie	55,3	58,0	72,5	84,0	88,7	77,4	94,1	140,2	106,0	100,8	87,7
Lubelskie	36,2	59,5	49,8	56,3	77,9	80,1	109,6	152,5	101,9	122,0	84,6
Łódzkie	30,0	32,3	35,0	43,9	54,7	83,9	83,9	221,6	109,3	118,0	81,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.mf.gov.pl (dostęp: 17.7.2013).

Tablica 11.17. Województwa w grupach kwartylowych według wydatków majątkowych *per capita* w cenach stałych z 2009 roku

Grupy kwartylowe	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Pierwsza	opolski łódzkie zachodniopomorskie mazowieckie	łódzkie zachodniopomorskie opolskie mazowieckie	łódzkie zachodniopomorskie opolskie świętokrzyskie	świętokrzyskie łódzkie podlaskie podkarpackie	łódzkie małopolskie świętokrzyskie zachodniopomorskie	śląskie lubelskie wielkopolskie łódzkie	łódzkie podlaskie wielkopolskie śląskie	śląskie lubelskie kujawsko-pomorskie małopolskie	lubelskie podlaskie śląskie łódzkie	śląskie kujawsko-pomorskie warmińsko-mazurskie łódzkie
Druga	świętokrzyskie lubelskie dolnośląskie podkarpackie	podlaskie dolnośląskie świętokrzyskie kujawsko-pomorskie	podlaskie lubelskie małopolskie wielkopolskie	lubelskie warmińsko-mazurskie małopolskie zachodniopomorskie	lubelskie śląskie wielkopolskie warmińsko-mazurskie	małopolskie podkarpackie świętokrzyskie zachodniopomorskie	kujawsko-pomorskie świętokrzyskie małopolskie podkarpackie	podkarpackie podlaskie dolnośląskie warmińsko-mazurskie	wielkopolskie warmińsko-mazurskie kujawsko-pomorskie małopolskie	świętokrzyskie lubelskie wielkopolskie podlaskie
Trzecia	warmińsko-mazurskie kujawsko-pomorskie pomorskie podlaskie	małopolskie wielkopolskie podkarpackie pomorskie	kujawsko-pomorskie dolnośląskie pomorskie podkarpackie	kujawsko-pomorskie wielkopolskie dolnośląskie pomorskie	podlaskie pomorskie kujawsko-pomorskie podkarpackie	podlaskie pomorskie kujawsko pomorskie dolnośląskie	warmińsko-mazurskie zachodniopomorskie lubuskie dolnośląskie	łódzkie pomorskie wielkopolskie świętokrzyskie	pomorskie świętokrzyskie dolnośląskie podkarpackie	podkarpackie lubuskie pomorskie małopolskie
Czwarta	małopolskie wielkopolskie śląskie lubuskie	lubuskie śląskie warmińsko-mazurskie lubelskie	lubuskie warmińsko-mazurskie śląskie mazowieckie	opolskie śląskie lubuskie mazowieckie	dolnośląskie lubuskie opolskie mazowieckie	warmińsko-mazurskie lubuskie opolskie mazowieckie	lubelskie pomorskie opolskie mazowieckie	mazowieckie zachodniopomorskie opolskie lubuskie	zachodniopomorskie lubuskie mazowieckie opolskie	opolskie dolnośląskie mazowieckie zachodniopomorskie

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.mf.gov.pl (dostęp: 17.7.2013).

- Średnia wartość analizowanej zmiennej w okresie od 2002 do 2011 roku wynosiła 208,1 tys. zł *per capita*, przy odchyleniu standardowym 116,25 tys. zł, co świadczy o relatywnie dużej stabilności wydatków majątkowych województw.

W tablicy 11.17. wskazano grupy kwartylowe województw ze względu na wartości wydatków majątkowych województw *per capita* w latach 2002–2011.

Z tych danych wynika:

- Do pierwszej grupy kwartylowej, grupującej województwa o najniższych wydatkach majątkowych na mieszkańca weszły: łódzkie (9 razy w ciągu dziesięciu lat), śląskie (5), zachodniopomorskie (4), opolskie (3), świętokrzyskie (3), podkarpackie (3), lubelskie (3), mazowieckie (2), wielkopolskie (2), kujawsko-pomorskie (2), małopolskie (2), warmińsko-mazurskie (1) i podkarpackie (1). W tej grupie w ciągu dziesięciu lat znalazło się aż trzynaście województw, co świadczy o niskiej stabilności pierwszej grupy kwartylowej.
- W drugiej grupie kwartylowej odnotowano obecność następujących województw: świętokrzyskiego (5), lubelskiego (5), małopolskiego (5), wielkopolskiego (4), warmińsko-mazurskiego (4), podlaskiego (4), podkarpackiego (4), dolnośląskiego (3), kujawsko-pomorskiego (3), zachodniopomorskiego (2) i śląskiego (1).
- Do trzeciej grupy należały województwa: pomorskie (9), kujawsko-pomorskie (5), podkarpackie (5), podlaskie (4), dolnośląskie (4), wielkopolskie (3), lubuskie (2), świętokrzyskie (2), małopolskie (2), warmińsko-mazurskie (2), zachodniopomorskie (1) i łódzkie (1).
- W czwartej grupie kwartylowej znalazły się następujące województwa charakteryzujące się najwyższymi wartościami analizowanej zmiennej: mazowieckie (8), lubuskie (8), opolskie (7), śląskie (4), zachodniopomorskie (3), warmińsko-mazurskie (3), dolnośląskie (2), lubelskie (2), małopolskie (1), wielkopolskie (1) i pomorskie (1).

W tablicy 11.18 zawarto wartości wskaźnika korelacji Pearsona pomiędzy rangami województw w roku t i $t - 1$. Z tablicy tej wynika, że wszystkie grupy kwartylowe nie były stabilne. Średnie wartości wskaźnika korelacji wynosiły odpowiednie dla grup kwartylowych od pierwszej do czwartej: –0,13; –0,18; –0,28; 0,23. Najbardziej stabilna okazała się grupa czwarta, choć i w tej grupie współczynniki korelacji były niskie.

Tablica 11.18. Współczynniki korelacji Pearsona rang województw w grupach kwartylowych ze względu na wydatki majątkowe *per capita*

Grupa kwartylowa	Współczynnik korelacji Pearsona								
	2002 z 2003	2003 z 2004	2004 z 2005	2005 z 2006	2006 z 2007	2007 z 2008	2008 z 2009	2009 z 2010	2010 z 2011
I	0,4	0,982708	–0,28555	–0,55101	–0,30515	–0,6195	–0,51374	–0,68364	0,361692
II	–0,33218	0,253562	–0,2551	0,717258	–0,43354	–0,04553	–0,96253	–0,45374	–0,17403
III	–0,58554	–0,69007	–0,94868	0,101419	0,993859	0	0,335673	–0,80333	–0,91094
IV	–0,96909	0,546342	0,086011	0,182349	0,988304	0,991702	–0,11693	–0,46377	0,864993

Źródło: opracowanie własne.

11.5. PODSUMOWANIE

W rozdziale jedenastym dokonano analizy zróżnicowania regionalnego podstawowych kategorii budżetów województw. W analizie uwzględniono po stronie dochodów: wpływy do budżetów z tytułu udziału województw w PIT i CIT oraz dotacji i subwencji. Wydatki budżetów podzielono zaś na wydatki bieżące oraz majątkowe. Z przeprowadzonych analiz wynika kilka następujących wniosków:

I. W latach 2002–2011 najwyższe dochody z PIT i CIT *per capita* odnotowano w województwie mazowieckim. Przewaga województwa mazowieckiego po stronie dochodów własnych z PIT oraz CIT sprawia, że poziom subwencji i dotacji napływających do tego województwa jest najniższych spośród 16 województw w Polsce. Wysokimi wartościami analizowanej zmiennej charakteryzowały się również województwa: dolnośląskie, śląskie i pomorskie. Najniższe dochody z PIT i CIT obserwowano w województwach tzw. ściany wschodniej, a także w województwie zachodniopomorskim. W tych województwach jest najwyższy względny udział dochodów z rolnictwa w PKB, tam bowiem znaczna część populacji nie jest płatnikiem podatku dochodowego, co znajduje odzwierciedlenie w niskich wpływach z tego podatku do budżetów województw. Podobnie relatywnie niewielka liczba przedsiębiorstw jest płatnikiem podatku dochodowego od osób prawnych, co również negatywnie wpływa na budżety województw. Z tego powodu do tych województw napływa największy strumień subwencji i dotacji, które są narzędziem wyrównywania rozwoju poszczególnych województw w Polsce.
II. Wydatki województw były oczywiście uzależnione od dochodów, ale ich struktura jest uzależniona od czynników endogenicznych. W województwach o wysokim PKB *per capita* dominowały wydatki majątkowe. W grupie takich województw znalazły się: mazowieckie, lubuskie i opolskie. Wysokie wydatki bieżące *per capita* obserwowano zaś w województwach: świętokrzyskim, podkarpackim, lubuskim i kujawsko-pomorskim.

BIBLIOGRAFIA